

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
E-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2015

JĘZYK POLSKI

ARKUSZ

1

Poziom podstawowy
Test

Symbol arkusza

EPOP-P1-**100**-2405

DATA: **7 maja 2024 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **170 minut**

(łącznie na napisanie testu i wypracowania)

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **20**

**WYPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia zdającego do:

☐ dostosowania
zasad oceniania.

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **dwa właściwe arkusze egzaminacyjne**, tj. arkusze we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**, oznaczone **1** i **2** – jeden z testem, drugi z wypracowaniem.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwe** arkusze – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwe** arkusze – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy ten arkusz egzaminacyjny (z testem) zawiera 12 stron (zadania 1–11). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Możesz korzystać ze słownika ortograficznego i słownika poprawnej polszczyzny.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Zadania egzaminacyjne są wydrukowane
na następnych stronach.**

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów i tylko własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Grzegorz Żuk

Kultura – komunikowanie wartości

Kultura należy do najważniejszych i jednocześnie najbardziej nieokreślonych terminów z zakresu nauk o człowieku. Jest rozmaicie definiowana, wszechobecna, kojarzona z każdą, nie tylko z intencjonalną, czynnością człowieka. Do twórczych poszukiwań pobudza naukowców reprezentujących wiele dziedzin wiedzy humanistycznej i społecznej: filozofów, socjologów, historyków, filologów, językoznawców, etnologów, archeologów, antropologów, psychologów, pedagogów, politologów, medioznawców, kulturoznawców i zapewne wielu, wielu innych.

Słowo „kultura” wywodzi się od łacińskiego *cultus*, co oznacza ‘uprawa’, ‘pielęgnowanie’, i początkowo odnosiło się tylko do uprawy roli – *cultura agri*. Jeszcze w czasach starożytnych to określenie zaczęło funkcjonować w znaczeniu wtórnym, metaforycznym, i było rozumiane jako ‘sposób życia’, ‘wykształcenie’, ‘wychowanie’, ‘ogłada’, ‘uszlachetnienie’. Występuje także w wyrażeniu *cultura animi*, co można określić jako ‘kultura ducha’ czy ‘pielęgnowanie ducha’. Gdyby odwołać się do źródeł, do rolniczego pochodzenia słowa „kultura”, to zawarta w nim jest ludzka potrzeba uprawiania, pielęgnowania i troski.

Kultura jest właściwa każdemu człowiekowi, wspólna wszystkim ludziom, wyróżnia nas spośród innych stworzeń. Towarzyszy nam – jak świadczą odkrycia archeologiczne – od zarania dziejów. Obejmuje to wszystko, co człowiek stworzył wysiłkiem swej woli, rozumu i pracy: zarówno w sensie umysłowym czy artystycznym, jak i technicznym.

Edward T. Hall, amerykański antropolog, twierdzi, że kultura jest po prostu komunikacją. Wspólnotowy charakter fundamentu kultury, czyli języka, podkreśla Hans-Georg Gadamer, który uważa, że „mówić – to mówić do kogoś”. Kultura tworzy się w nieustannej interakcji między ludźmi, kształtuje wspólnotę i każdego człowieka.

Z kolei Jadwiga Mizińska zauważa, że już w starożytności starły się dwa skrajne style myślenia i komunikacji – pionowy (arystokratyczny) i poziomy (demokratyczny). Pierwszy z nich funkcjonował w Egipcie, a jego symbolem może być egipska piramida. Polegał on na budowaniu opozycyjnej sytuacji komunikacyjnej góra – dół, gdzie z wyróżnionej aksjologicznie¹ góry zajmowanej przez faraona spływały na dół, do ludu, komunikaty, rozkazy i decyzje. Z czasem zaczął kształtować się w Grecji styl oparty na dialogu, na równej pozycji jego uczestników, którzy mogli rozmawiać twarzą w twarz w miejscu obecnie symbolicznym dla demokracji, za które jest uważana agora². W ten sposób kultura monologu przekształciła się w kulturę dialogu, powstał nowy styl porozumiewania się między ludźmi.

Ten wniosek utwierdza w przekonaniu, że dla tworzenia kultury niezbędna jest komunikacja, i to w formie zależnej od warunków panujących w danej społeczności. Od dominacji monologu lub dialogu w danej kulturze, nie tylko współczesnej, zależy w znacznej mierze składające się na nią dziedzictwo.

Tworzenie kultury i nieustanne w niej uczestnictwo nie pozwala obumrzeć temu pierwiastkowi w człowieku, który odróżnia go od innych ssaków. W akcie tworzenia kultury człowiek dokonuje samopoznania. Wspólnotowy charakter tworzenia i odbioru kultury jest odzwierciedleniem jej żywego i organicznego charakteru. Za pomocą kultury człowiek

porusza się w przestrzeni wielkiej ludzkiej wspólnoty, a przez swoją aktywność pragnie skomunikować się zarówno z drugim człowiekiem, jak i z samym sobą. Przestrzeń życiowa człowieka nie ogranicza się do działalności i kontemplacji „tu i teraz”. Przez pragnienie uczestnictwa we wspólnocie przekracza on granice czasu, gdy uczestniczy w dziedzictwie poprzednich pokoleń i projektuje przyszłość osobistego i społecznego rozwoju. W takim rozumieniu kultura rzeczywiście może być zdefiniowana jako komunikacja, a przede wszystkim – jako forma komunikowania wartości.

Na podstawie: Grzegorz Żuk, *Edukacja aksjologiczna. Zarys problematyki*, Lublin 2016.

¹ Aksjologiczny – związany z systemem wartości.

² Agora – rynek w miastach greckich, będący ośrodkiem życia politycznego, religijnego, czasem handlowego; tu: miejsce, w którym toczą się dyskusje ważne dla jakiejś społeczności.

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do tekstu Grzegorza Żuka. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z prowadzonych w tekście rozważań wynika, że termin „kultura” jest jednoznaczny.	P	F
2.	W tekście rozpatruje się zagadnienie kultury zarówno z perspektywy starożytnej, jak i z perspektywy współczesnej.	P	F

Zadanie 2. (0–2)

Na podstawie tekstu Grzegorza Żuka podaj dwie zalety kultury.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3.

Przeczytaj poniższy fragment utworu literackiego.

„Wszystkich was – kończył Klucznik – biorę tu na świadki,
Czy Robak nie powiadał, że wprzód nim przyjmiecie
W dom wasz Napoleona, trzeba wymieść śmiecie?
Słyszeliście to wszyscy, a czy rozumiecie?
Któż jest śmieciem powiatu? Kto zdradziecko zabił
Najlepszego z Polaków, kto go okradł, zgrał?
I jeszcze chce ostatki wydrzeć z rąk dziedzica?
Któż to? Mamże wam gadać?”

„A jużci Soplica –
Przerwał Konewka – to łotr!” – „Oj, to ciemieżyciel!” –
Pisnął Brzytewka. – „Więc go kropić!” – dodał Chrzyciel.
„Jeśli zdrajca – rzekł Buchman – więc na szubienicę!”
„Hejże! – krzyknęli wszyscy – hajże na Soplicę!”

Lecz Prusak śmiał podjąć się Sędziego obrony
I wołał z wzniesionymi ku szlachcie ramiony:
„Panowie Bracia! aj! aj! a na Boskie rany!
Co znowu? Panie Klucznik, czy Waść opętany?
Czy o tym była mowa? że ktoś miał wariata,
Banita bratem, to co? karać go za brata!
To mi po chrześcijańsku! Są tu w tym konszachty
Hrabiego. – Żeby Sędzia był ciężki dla szlachty,
Nieprawda! dalibógże! To wy tylko sami
Pozywacie go, a on zgody szuka z wami,
Ustępuje ze swego, jeszcze grzywny płaci [...]”.

Zadanie 3.1. (0–1)

Podaj autora i tytuł utworu, z którego pochodzi zacytowany fragment.

Autor:

Tytuł:

Zadanie 3.2. (0–1)

Czy zacytowany fragment utworu literackiego jest przykładem pionowego czy poziomego stylu komunikacji? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do podanego fragmentu utworu oraz do artykułu Grzegorza Żuka.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–2)

Spośród podanych określeń (A–E) wybierz i zaznacz trzy, które charakteryzują język tekstu Grzegorza Żuka.

- A. stosowanie wyliczeń
- B. wykorzystywanie wykrzykników
- C. posługiwanie się przysłowiami
- D. używanie terminów naukowych
- E. przytaczanie znaczeń wyrazów obcych

Zadanie 5. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz i zaznacz właściwą odpowiedź.

We fragmencie tekstu Grzegorza Żuka Słowo „*kultura*” wywodzi się od łacińskiego *cultus*, co oznacza ‘*uprawa*’ [...] dominuje funkcja

- A. informatywna.
- B. ekspresywna.
- C. impresywna.
- D. poetycka.

Zadanie 6. (0–3)

Napisz streszczenie tekstu Grzegorza Żuka *Kultura – komunikowanie wartości*, liczące 40–60 wyrazów.

[illegible]

Tekst 2.

Jarosław Działek, Monika Murzyn-Kupisz

Artyści jako specyficzna grupa społeczna i zawodowa

Słowa „artysta” używa się często bezrefleksyjnie w mediach i dokumentach strategicznych, odnosząc je do jednostek mających pewne umiejętności manualne i intelektualne, angażujących się w działania uznawane za „artystyczne” lub postrzeganych jako członkowie grupy zawodowej, ekonomicznej i społecznej wyróżniającej się specyficznym stylem życia, często określanej mianem „bohemy” czy też „cyganerii artystycznej”.

Zapewne ze względu na aurę romantyzmu i wyjątkowości, która otacza działalność artystyczną oraz jej wytwory, trudno ująć termin „artysta” w jednoznaczne ramy definicyjne. Istnieje przecież wiele możliwych sposobów rozumienia artystów jako jednostek oraz członków specyficznej grupy zawodowej i społecznej.

Rozumienie tego, kim jest artysta, rozciąga się między dwoma przeciwległymi biegunami: od uznania za artystę każdego, kto oddaje się działalności uznawanej za artystyczną, w czasie wolnym albo zawodowo, po zawężenie pojęcia „artysty” do grupy osób, dla których bycie artystą jest profesją: które legitymują się formalnym wykształceniem artystycznym, a działalność twórcza stanowi dla nich podstawowe źródło utrzymania. Trudności w zdefiniowaniu artystów mogą być również związane z napięciem wynikającym z uznania dóbr i usług kultury za wytwory swego rodzaju finezyjnego rzemiosła, którego

praktykowanie wymaga przede wszystkim specyficznych umiejętności manualnych, czy też głównie za rezultat wyobraźni i poszukiwań intelektualnych, dla których praktyczne umiejętności odgrywają drugoplanową rolę.

W tym kontekście trzeba wziąć pod uwagę długofalowe zmiany w pozycji społecznej artysty oraz równoległą ewolucję postaw wobec sztuki oraz istoty działań artystycznych, zachodzące od końca średniowiecza. W ciągu ostatnich pięciu wieków status artysty ewoluował od postrzegania go jako rzemieślnika o ukierunkowaniu artystycznym, wykonującego zawód pożądaný, ale służebny i nie zawsze cieszący się prestiżem społecznym, poprzez pojmowanie artysty jako wyjątkowego, kreatywnego geniusza, następnie neurotycznego outsidera przynależącego do artystycznej cyganerii, po współczesne ujęcia postmodernistycznego celebryty i kreatywnego przedsiębiorcy. Tym zmianom towarzyszyło najpierw przeniesienie środka ciężkości z umiejętności i doświadczenia zawodowego na kwestie oryginalności i indywidualności form wyrazu, a obecnie – na potrzebę aktywnego angażowania się w odpowiednią, marketingowo efektywną prezentację siebie i swoich dzieł, na kształtowanie, a jednocześnie odpowiadanie na gusta publiczności, na wpisywanie się w oczekiwania arbitrów gustu oraz na zapewnianie odbiorcom możliwości przyjemnego spędzania czasu i rozrywki.

Wyzwaniem dla pojmowania, kim jest artysta i jaka jest jego rola w społeczeństwie, jest też rosnąca, nie tylko w ostatnich latach, popularność tej ścieżki kariery zawodowej. Wiąże się to z dewaluacją¹ pojęcia „artysta” i jego wyjątkowości, a w konsekwencji – z traktowaniem osób uprawiających sztukę jako wykonujących konkretny zawód.

W innym ujęciu zauważa się, że zwiększające się grono pretendentów do tytułu artysty – jako konsekwencja m.in. oderwania się twórców od mecenasów bezpośrednio zamawiających dzieła sztuki, a także rozpowszechniania się wolności tworzenia i zmian technologicznych umożliwiających rozwój nowych prądów w sztuce – sprawia, że wiele osób tworzy, ale nie utrzymuje się z działalności artystycznej, jak również nie trafia ze swoją twórczością do szerszego grona odbiorców.

Na podstawie: Jarosław Działek, Monika Murzyn-Kupisz, *Artyści jako specyficzna grupa społeczna i zawodowa*, [w:] *tychże, Artyści w przestrzeni miejskiej Krakowa i Katowic*, Kraków 2017.

¹ Dewaluacja – obniżenie się wartości, znaczenia czegoś.

Zadanie 7. (0–2)

Spośród podanych pytań (A–E) wybierz i zaznacz dwa, na które odpowiedź zawarto w tekście Jarosława Działka i Moniki Murzyn-Kupisz.

- A. Kiedy artysta potrzebuje mecenasa sztuki?
- B. W której epoce bycie artystą było nieopłacalne?
- C. Jakie znaczenia może przyjmować słowo „artysta”?
- D. Na czym polega redagowanie hasła słownikowego „bohema”?
- E. Czy zawód artysty jest coraz bardziej popularny?

Zadanie 8. (0–2)

Na podstawie tekstu Jarosława Działka i Moniki Murzyn-Kupisz podaj trzy cechy, które na przestrzeni wieków pozwalały uznać jednostkę za przynależną do grupy artystów.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–2)

Na podstawie ostatniego akapitu tekstu Jarosława Działka i Moniki Murzyn-Kupisz podaj przyczynę i skutek zwiększania się grona pretendentów do tytułu artysty.

Przyczyna:

.....

Skutek:

.....

Zadanie 10. (0–1)

Z 3. akapitu tekstu Jarosława Działka i Moniki Murzyn-Kupisz wypisz synonim wyrazu *zawód*.

.....

Zadanie 11. (0–2)

Które ze sformułowań zacytowanych z tekstu Jarosława Działka i Moniki Murzyn-
-Kupisz to przykłady słownictwa neutralnego, a które – wartościującego? Wpisz każde
ze sformułowań w odpowiednie miejsce w tabeli.

*formalne wykształcenie**finezyjne rzemiosło**długofalowe zmiany**zawężenie pojęcia**kreatywny geniusz*

Słownictwo neutralne	Słownictwo wartościujące

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

JEŹYK POLSKI

Poziom podstawowy

Test

Formuła 2015

JEŹYK POLSKI

Poziom podstawowy

Test

Formuła 2015

JEŹYK POLSKI

Poziom podstawowy

Test

Formuła 2015